

ПРОГРАМА

Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Роль національних природних парків в розвитку туризму»

НПП «Кармелюкове Поділля»

смт Чечельник, Вінницька область

20–22 вересня 2018 р.

І день (20 вересня, четвер)

8⁰⁰–10⁰⁰ — заїзд, поселення

10⁰⁰–11⁰⁰ — ресстрація, брейк-кава

11⁰⁰–12⁰⁰ — вітальне слово:

Романчук Олександр Пилипович — директор НПП «Кармелюкове Поділля».

Парчук Григорій Васильович — начальник відділу розвитку природно-заповідного фонду Департаменту економіки та природо-заповідного фонду Міністерства екології та природних ресурсів України.

Магера Андрій Павлович — начальник управління впливу на довкілля, охорони земель та природних ресурсів Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької облдержадміністрації.

Блиств Роман Васильович — головний спеціаліст відділу цінової політики та розвитку споживчих ринків Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального економічного розвитку Вінницької облдержадміністрації.

Беседа Ольга Віталіївна — заступник голови Чечельницької райдержадміністрації.

Крук Наталія Анатоліївна — заступник голови Чечельницької районної ради.

12⁰⁰–13⁰⁰ — екскурсії по виставках (стендові доповіді):

— «Ремесла та промисли Чечельника». — **Косачевський Віктор Афанасійович** (к. іст. н., ст. викладач кафедри історії та культури України ВДПУ ім. М. Коцюбинського),

— «Визначні пам'ятки Вінниччини» **Суржикова Лариса Ігорівна** (науковий співробітник, Вінницький обласний краєзнавчий музей).

— «Краєзнавча література у фондах Чечельницької центральної районної бібліотеки». — **Шуть Ольга Володимирівна** (директор Чечельницької ЦРБ).

13⁰⁰–14⁰⁰ — обід

14⁰⁰–16⁰⁰ — пленарне засідання (виступи, доповіді, презентації).

1. Місце НПП «Кармелюкове Поділля» в національній екомережі. — **Любченко Василь Євгенович**, (к. геогр. н., начальник наукової роботи, НПП «Кармелюкове Поділля», смт Чечельник Вінницької області).

2. Перспективи рекреаційного використання природного потенціалу НПП «Кармелюкове Поділля» та проблеми їх реалізації. — **Івдник Ганна**

Леонідівна (заступник директора, головний пригосноувець, НПП «Кармелюкове Поділля», смт Чечельник, Вінницька область).

3. Рекреаційно-туристична діяльність НПП «Кармелюкове Поділля» — *Стороженко Людмила Іванівна*. (начальник відділу еколого-освітньої роботи та рекреаційного благоустрою НПП «Кармелюкове Поділля», Вінницька область).

4. Туризм — запорука розвитку територіальні громади. — *Лисенко Ганна Миколаївна* (керуючий справами виконавчого апарату чечельницької районної ради, смт Чечельник, Вінницька область)

5. Садиба зеленого туризму «Катерин». — *Шестуцька Наталя Володимирівна* (власниця садиби, голова асоціації захисту парку «Явір»).

6. Туризм - запорука соціально-економічного розвитку сільського туризму. — *Табенська Оксана Ігорівна (старший викладач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності готельно – ресторанної справи та туризму, кандидата економічної науки Вінницький національний аграрний університет м. Вінниця)*

7. Роль національних природних парків у розвитку об'єднаних територіальних громад. — *Стойка Віталій Олександрович* (зв. НДЛ реклами і туризму, к.е.н. доцент кафедри економіки та соціально-економічних наук Уманського державного педагогічного університету ім. П.Тичини).

8. Проблеми та перспективи менеджменту внутрішнього туризму. — *Прилуцький Анатолій Михайлович* (к.е.н., доцент каф. фінансів, банк. справи та страхування ВНАУ м. Вінниця).

9. Ентомофауна парку як екскурсійний об'єкт. — *Горбачук Володимир Анатолійович* (ст.наук. співр. відділу динаміки популяцій Інституту еволюційної екології НАНУ).

10. Історико-культурний потенціал Чечельницького краю та його туристична привабливість. — *Поцілуйко Таїсія Анатолівна* (організатор туристичної діяльності, Чечельницька центральна районна бібліотека, смт Чечельник, Вінницька область).

16⁰⁰ – 16³⁰ — брейк-кава

16³⁰ – 19⁰⁰ — пленарне засідання (виступи, доповіді, презентації):

1. Відеофільм

2. Веломаршрут «Умань – Дебрецен». — *Гірницький Олександр Петрович* (Турфірма «Акорд»).

3. Перспективи використання недеревної продукції в рекреаційній діяльності НПП «Кармелюкове Поділля». — *Леонтьяк Григорій Миколайович* (д.с.-госп. наук, професор, академік Лісівничої академії наук України).

4. Політика російського уряду щодо Куршівських монументів у другій половині XIX ст.

Доповідь конференції

Чечельник Міжнародна конференція: «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, фінансів, обліку та права»

Туризм та готельно-ресторанна справа

Табенська О.І.

ТУРИЗМ – ЗАПОРУКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. Досліджено сучасні глобальні проблеми людства, значний попит на природні ресурси, ефективний розвиток сільських територій, Особлива увага звертається на ринок послуг (туризм) та розвиток ремесел.

Ключові слова: сільський туризм, туристичні оператори, глобальні проблеми людства, природні ресурси, регіональна аграрна політика, розвиток сільських територій, синергійний ефект.

Історично Україні випали не найкращі спадщини для того, щоб успішно модернізуватися, – східно-християнської традиції, Російської імперії та комунізму. Та українська незалежність витворила шанси на подолання історії. Зокрема поєднання деякої (відносної) демократії та послідовних років економічного зростання дали можливість сформуватися в Україні середньому класові та молодому поколінню, яке має набір цінностей відкритого суспільства. Якщо ця тенденція збережеться, то за 20-25 років країна досягне стану відкритого доступу і тоді увімкнеться механізм сталого розвитку.

Це передбачає зміну способу думання про саму країну. Потрібно вміти відокремити першорядні завдання від другорядних, а саме: те, про що потрібно думати, від того, про що можна думати. У випадку України це, зосібна, означає перенесення наголосу з ідентичностей на цінності.

Тому програма цивілізаційного стрибка, крім доконечного плану економічних реформ, має охоплювати гуманітарний вимір – тобто як і в якому напрямі реформувати освіту та культуру, трансформувати українську

науку, розбудовувати незалежні засоби інформації, змінювати уявлення про своє минуле і про своє місце в сучасному світі, – все те, що працює на зміну ціннісної основи суспільства [Грицак 2014, с. 98-101].

Процес самооновлення має відбуватися збалансовано й охоплювати чотири виміри нашої натури: тілесний, духовний, розумовий і соціальний / емоційний. Досвід свідчить, що це актуально не лише для індивідів, але й для організацій. В організаціях тілесний вимір виражається в термінах фінансових. Розумовий (психологічний) вимір пов'язаний із визнанням, розвитком і застосуванням таланту. Соціальний / емоційний вимір – це людські стосунки, ставлення до людей. А духовний вимір має стосунок до пошуку сенсу існування: це шлях до мети, внесення своїх зусиль й організаційна цілісність.

Для того, щоб організація, так само як індивід, була ефективною, потрібно мудро й збалансовано розвивати й оновлювати всі чотири виміри. Кожен вимір, який буде занедбано, створюватиме негативне силове поле опору, яке відштовхуватиме ефективність і зростання. Організації ж та індивіди, які визнають кожен із чотирьох вимірів у своїй програмній заяві, забезпечать сильну основу для збалансованого оновлення [Кові 2014, с. 322-323].

Одна з причин високого рівня щастя в Данії – вдала збалансованість життя і праці, що дає людям змогу мати час на сім'ю та друзів. За Показником кращого життя, запропонованим Організацією економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР), данці мають більше вільного часу, ніж мешканці решти країн – членів (ОЕСР), і згідно з Європейським соціальним анкетуванням 33 відсотки данців стверджують, що почуваються здебільшого спокійно і мирно, тоді як у Німеччині так можуть зазначити лише 23 відсотки населення, у Франції – 15, а у Великій Британії – 14 відсотків [Вікінг 2017, с. 274-278].

Наші будинки, села і міста розміщені на території країни. Крім того, територія традиційно була головним джерелом живлення для людей і навіть

сьогодні продукти й природні ресурси країни мають велике значення і становлять вирішальний компонент багатства нації. А перетворена на краєвид, територія набуває зовсім іншого значення для тих, хто належить до неї, тих, хто здатний вирізняти конкретні місця, де відбувалися пам'ятні битви та події, і визначати конкретні пам'ятки і святині, які конституюють окремий характер нації.

Люди зрештою дійшли думки, що краєвид утілює традиції, історії та культуру нації, яку вони поділяють разом із предками. Краєвид це ще й джерело краси, піднесення та експлуатації. Він перетворився на символ нації, що втілює традиції, ідеї, сподівання і почуття, окремі з яких пробуджують сильне чуття належності до нації [Гібернау 2012, с. 33-36].

Існують специфічні риси, якими повинен володіти агротуристичний регіон, для успішного розвитку сільського туризму. Ці риси, зазвичай, протилежні реаліям, у яких проживають відпочивальники (рис. 1.).

Рис. 1. Специфічні риси агротуристичного регіону

*Джерело: сформовано автором за даними [Кальна-Дубинюк 2016, с. 8-9].

Поняття “сільський туризм” близьке за змістом проведення дозвілля до поняття “екологічний туризм”. Екологічний туризм (екотуризм) – це пізнавальний і відпочинковий вид туризму, зосереджений на природних (мало змінених людиною) територіях, який передбачає заняття різними формами активної рекреації у природних ландшафтах без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.

Синонімами поняття “екотуризм” є зелений та природничий туризм. На сучасному етапі екотуризм найдинамічніше розвивається на територіях, що мають природничу цінність (національні та ландшафтні парки). Екотуризм спрямований на охорону природного та культурного середовища регіонів, які відвідуються туристами. Він передбачає, що учасники цих подорожей – люди з високою екологічною свідомістю.

Однак, сільський туризм (а також агротуризм) і екотуризм відрізняються основними цілями використання. Сільський туризм – це вид проведення вільного часу у формі стаціонарного відпочинку з можливістю недалеких радіальних виїздів і походів.

Натомість екотуризм – це вид проведення вільного часу у формі невинного руху, відкриття дикої природи, маршрутного ознайомлення з природними й історичними атракціями території, похідного пізнання традицій і місцевої культури [Кальна-Дубинюк 2016, с. 8-9].

Екотуризм це єдиний напрямок в індустрії туризму, який зацікавлений у збереженні свого головного ресурсу – природного середовища або його окремих компонентів (пам’яток природи, певних видів тварин чи рослин і т.д.). Екотуризм є одним з найбільш швидкозростаючих секторів індустрії туризму. Стійкість в туризмі – позитивний загальний баланс екологічних, соціально-культурних та економічних впливів туризму, а також позитивний вплив відвідувачів один на одного.

Отже, відмінні риси екотуризму полягають у тому, що він створює і задовольняє бажання людини спілкуватися з природою, запобігає негативний

вплив на екологію, культуру, естетику, і змушує туристичний потенціал служити на благо природи і соціально-економічного розвитку. Крім цього, розвиток екотуризму сприяє підвищенню еколого-освітнього і загальнокультурного рівня як відвідувачів, так і місцевих жителів. За умови відповідної організації, до екотуризму можна віднести досить широкий спектр діяльності (рис. 2.).

Рис. 2. Спектр діяльності екотуризму

*Джерело: сформовано автором за даними [Петрук 2016, с. 8-9].

Сучасна мережа природних заповідників України сформувалась внаслідок праці багатьох поколінь природоохоронців і відіграє важливу роль у вирішенні проблем збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, підтримці екологічної рівноваги у природі, формуванні світоглядних орієнтирів людини, спільнот, суспільства. Всього у світі створено більш як 11 тис. заповідних територій, що мають статус заповідника чи національного парку.

У 1992 році вперше була сформована чітка правова база заповідання у вигляді Закону України «Про природно-заповідний фонд України». Постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 6 серпня 2014 року № 385 було затверджено Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2020 року. У складі Стратегії затверджено показники площ територій природно-заповідного фонду, що мають бути додатково створені в кожній з областей до 2017 та до 2021 року.

В Україні діє 645 територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення: 19 природних і 4 біосферних заповідники, 48 національних природних парків, 309 заказників, 132 пам'ятки природи, 18 ботанічних садів, 7 зоологічних парків, 19 дендрологічних парків, 89 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Їх загальна площа становить 2144,49 тис. га (в межах території України), або 54,7% від усієї фактичної площі ПЗФ і 3,55% від площі України. Кількість територій і об'єктів ПЗФ місцевого значення становить 7456 одиниць площею 1,8 млн. гектарів.

Під охороною держави знаходиться 424 території та об'єкти природно-заповідного фонду. Серед них – один національний природний парк та три регіональні ландшафтні парки: – національний природний парк "Кармелюкове Поділля"; – РЛП "Дністер"; – РЛП "Немирівське Побужж'я"; – РЛП "Середнє Побужжя".

Традиційно в Національному науковому парку “Кармелюкове Поділля” відбувся VII Міжнародний молодіжний форум “Південне Поділля – перлина України”, який проходив з 15 по 18 червня 2018 року. Впродовж чотирьох днів більше восьми десятків осіб з Вінниччини, Черкащини та Молдови мали можливість брати участь в різноманітних змаганнях, конкурсах, розважальних програмах, обмінюватись досвідом та насолоджуватися спілкуванням з природою.

Учасниками Форуму стали 10 команд: “Оптимісти” – Уманський державний педагогічний університет, “Мандрі” – Вінницький національний аграрний університет, “Аква-Віта” – Тульчинський військово-спортивний

лицей, “Еко-сіті“ – Флоринська школа, Бершадський район, “Богданові нащадки“ – Богданівська школа, Тульчинський район, “Громадяни світу“ – Цибулівська школа, “Шалені кажани“ – Новоободівська школа Тростянецького району, “Еко-школа“ – Поповогребельська школа, “Сокіл“ – Стратіївський НВК Чечельницький район, “Комета“ – м. Шалданешти, Республіка Молдова.

Місцем проведення, вже традиційно, стало урочище “Вишенька“. Проживали учасники у наметовому містечку. Навкруги мальовничі пейзажі з пагорбами, ліском. В цілому, все сприяло тому, щоб учасники насолоджувалися природою, надзвичайно чистим повітрям, віддаленістю від міста та неймовірно чудовими сходами сонця [“Кармелюкове Поділля“ 2018].

Туристичний маршрут “Вишенька“ у ННП “Кармелюкове Поділля“ відображений на (рис. 3.).

Рис. 3. Туристичний маршрут “Вишенька“ Національного наукового парку “Кармелюкове Поділля“

*Джерело: сформовано автором за даними [“Кармелюкове Поділля“ 2018].

Співробітники ННП “Кармелюкове Поділля“ якісно удосконалюють діяльність наукового парку. Активно продовжується співпраця з представниками Міністерства екології та природних ресурсів України, Департаментом агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької ОДА, Департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОДА, Чечельницькою районною державною адміністрацією, Чечельницькою районною радою, туристичною фірмою «Севіед» (Франція, м. Леон), в рамках розвитку сільського зеленого туризму, туристичною фірмою «Акорд» (Україна, м. Львів), навчальними закладами.

Відвідувачам пропонують цікаві екотуристичні маршрути, серед яких: екотуристичний маршрут “Заповідними місцями ННП “Кармелюкове Поділля“, який відображений на (рис. 4.).

**Рис. 4. Туристичний маршрут “ Загублений світ - 2“
Національного наукового парку “ Кармелюкове Поділля“**

*Джерело: сформовано автором за даними [“Кармелюкове Поділля“ 2018].

Туристичний маршрут “ Заповідними місцями “Національного наукового парку “ Кармелюкове Поділля“ відображений на (рис. 5).

**Рис. 5. Туристичний маршрут “ Заповідними місцями
“Національного наукового парку “ Кармелюкове Поділля“**

*Джерело: сформовано автором за даними [“Кармелюкове Поділля“ 2018].

Туристична галузь набуває все більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери у Вінницькій області. В області зберігається

тенденція стабільного росту площі природно-заповідного фонду. Необхідно зазначити, що на початку 2016 року створено гідрологічний заказник місцевого значення “Ільківський став“ загальною площею 20,9 гектари на території Ільківської сільської ради Вінницького району.

Загалом на території області функціонує 409 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею біля 60 тисяч гектарів.

Програмою розвитку туризму у Вінницькій області на 2016-2020 роки передбачається здійснення комплексу заходів щодо удосконалення системи управління туристичною галуззю, розроблення та удосконалення нормативно-правової бази туристичної діяльності, модернізація існуючої матеріальної бази, створення нових рекреаційно-туристичних об'єктів міжнародного стандарту, збереження і відновлення історико-архітектурних пам'яток духовної культури народу, удосконалення рекламно-інформаційної діяльності, проведення маркетингових досліджень у туристичній галузі, представлення області на національних та міжнародних туристичних виставках, створення умов для розвитку сільського зеленого туризму.

Дана програма покликана стати концептуальною базою довгострокового розвитку туризму в області як високорентабельної галузі економіки, важливого засобу культурного та духовного виховання жителів, гостей області. Враховуючи масштабність поставлених завдань, є необхідним залучення до програми якнайбільше виконавців (учасників) [Програма розвитку туризму 2016-2020, с. 10].

Необхідно зазначити, що територіальні та історичні межі Поділля не є однозначними. Були часи, коли воно займало майже всю площу Подільського нагір'я, а були періоди, коли обмежувалося лише середньою його частиною. Різні погляди на дане питання ми знаходимо в роботах сучасних вчених. Так В.Самойлович до Поділля включає нинішню Вінницьку та Хмельницьку (без Славутинського району) області, а також

Любарський, Андрушівський і Бердичівський райони Житомирської і Балтський район Одеської області.

В деяких працях історики відносять до Поділля територію трьох нинішніх областей: Вінницької, Хмельницької та Тернопільської. Її західна межа проходить через Бережанщину до Дністра, південна йде вздовж річки Дністер і закінчується в північній частині Одеської області, східна межа умовно проходить по лінії міст Балта-Гайсин-Липовець, а північна між Староконстантиновим та Почаєвом. Українство поєднує в собі одночасно етнос, мову й культуру, несе в собі феномен національного колориту та самобутності [Давидова 2015, с. 36-39].

Традиційне житло подолян – тинькована хата з побіленими стінами, солом'яним дахом, вхідними дверима по центру та з вікнами по фасаду. Піч завжди займала внутрішній кут хати по один бік від вхідних дверей і була повернута своїм отвором до фасадної стіни з вікнами. По діагоналі від печі влаштовували парадний кут (покуть), де розміщувати ікони, прикрашені тканинами або вишитими рушниками, цілющим зіллям та квітами; перед ними вішали лампаду.

За традиціями під іконами ставили стіл, біля якого попід стіною розміщували довгу дерев'яну лаву, яку на свята прикрашали саморобними ряднами, а в заможних сім'ях – киламами. Збоку від столу знаходилась скриня, де господарі зберігали одяг, родинні реліквії [Путівник по експозиції музею 2017, с. 42-43].

Синергізм у природі можна описати одним словом – екологія. Усе з усім пов'язано. Творчі сили максимально виявляють себе у зв'язках, так само як справжня сила 7 звичок полягає в їхньому взаємозв'язку, а не в окремих звичках як таких. Зв'язок між частинами – це також сила для створення синергійної культури в родині й організації. Що сильніше бажання долучитися, що щиріша й стабільніша участь в аналізі й розв'язанні проблем, то більший вихід творчої енергії в кожного учасника та відповідального

ставлення до створеного. Це командна робота, розбудова команди, розвиток творчості та єдності з іншими людьми [Кові 2014, с. 303-304].

Отже, проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму вимагають подальшого вивчення. Саме завдяки співпраці органів державної влади, наукових, науково-дослідних установ, навчальних закладів, туристичних агенцій, готельно-ресторанних комплексів, інформаційно-туристичних центрів, транспортних компаній, банківських установ, страхових фірм виникає взаємодія та взаємозалежність, підвищується конкурентоспроможність підприємств та організацій, виникає синергійний ефект.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вікінг М. Маленька книга хюге. / М. Вікінг. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 288 с.
2. Вінницький обласний краєзнавчий музей: Путівник по експозиції музею / Відп. за вип. К.Висоцька. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. – 104 с., іл.
3. Гібернау М. Ідентичність націй / М. Гібернау // К. : Темпора, 2012. – 304 с.
4. Грицак Я. 26-й ПРОЦЕНТ, або як подолати історію / Я. Грицак // К.: Фонд Порошенка, 2014. – 136 с. – (Серія " Жити по-новому").
5. Давидова О.Ю. Концептуальні фактори розвитку готельно-ресторанної галузі України / О.Ю. Давидова, В.Ю. Ліннік // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2015. – Т. 20. – Вип. 6. – С. 36–39.
6. Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей / Стівен Р. Кові ; пер. з англ. О. Любенко. – 2-ге вид., стер. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. – 384 с.
7. Основи управління та організації відпочинку в агрооселях [Текст] : інформ. матеріали до Шк. - семінару з дорадництва для власників агроосель / Т.П. Кальна – Дубінюк, О.А. Локутова, І.П. Кудінова, Л.Х. Рибак, С.І. Мосіюк, В.В. Семенова, М.В. Бесчасна. – Серія 3. Сільський

зелений туризм. Третє видання // За ред. В.П. Васильєва]. – Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. – 104 с.

8. Петрук В.Г. Екогеографія та екотуризм: Навчальний посібник / В.Г. Петрук, О.В. Бондарчук, І.А. Трач, О.Ю. Панасюк, Ю.І. Царук, В.Д. Ваколюк. – Вінниця: ТОВ " Нілан-ЛТД, 2016. – 178 с.

9. Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2016-2020 роки.– Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dmsrr.gov.ua/arx%20tekturn%20pamyatki,un%20kaln%20>

10. Стежки та маршрути Національного природного парку “Кармелюкове Поділля“).– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://karmelukove.com>